

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	6	6	9
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	0	9
---	---	---	---

Master of Arts (Economics) 3rd Semester
(2123)

INDIAN ECONOMIC ISSUES—I

Paper : MAECO-302 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 80

Note :—Question No. I is compulsory. Attempt any **TEN** questions from Question No. I which carry **2** marks each. Attempt any **ONE** long question from each Unit of **15** marks each.

I. Attempt any TEN questions :

- (1) Discuss two economic consequences of British rule in India.
- (2) Define New Economic Policy.
- (3) Give two features of Indian economy during pre-reforms era.
- (4) What is structural adjustment programme ?
- (5) Differentiate between Current Daily Status and Current Weekly Status methods.

- (6) Define Multidimensional Poverty Index.
- (7) Differentiate between production and productivity.
- (8) Define secondary agriculture.
- (9) Discuss ranking of India as per Global Hunger Index.
- (10) Give objectives of Industrial Policy, 1980.
- (11) Give components of food security.
- (12) Differentiate between Consumer and Capital Goods.
- (13) Give demerits of Green Revolution.
- (14) Discuss Make in India.
- (15) Give main objectives of New Industrial Policy.

10×2=20

UNIT—I

- II. Discuss the features of Indian Economy during pre-reform era. 15
- III. Discuss features and appraisal of economic reforms programme. 15

UNIT—II

- IV. Discuss Extent, Estimates and Policy initiatives for unemployment during post reforms era. 15
- V. Explain the Inter State disparities in the pattern of development in the post reform period. 15

UNIT—III

- VI. (a) Discuss need and role of secondary agriculture in India.
(b) Explain regional imbalances in Indian agriculture.

7+8=15

- VII. Explain Food Security Act of India. Also give the problems of food security in India.

15

UNIT—IV

- VIII. Discuss growth and structure of Indian Industry since 1950.

15

- IX. Discuss Industrial Policy initiatives during post reform period.

15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— प्रश्न सं. I अनिवार्य है। प्रश्न संख्या I में से किन्हीं दस प्रश्नों को करें जिसमें प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है। प्रत्येक यूनिट में से 15 अंकों का कोई भी एक दीर्घ प्रश्न करें।

I. कोई भी दस प्रश्न करें :

- (1) भारत में ब्रिटिश शासन के दो आर्थिक परिणामों की चर्चा करें।
- (2) नई आर्थिक नीति को परिभाषित करें।
- (3) सुधार-पूर्व युग के दौरान भारतीय अर्थव्यवस्था की दो विशेषताएँ बताइए।
- (4) संरचनात्मक समायोजन कार्यक्रम क्या है ?

- (5) वर्तमान दैनिक स्थिति और वर्तमान साप्ताहिक स्थिति पद्धतियों के बीच अंतर करें।
- (6) बहुआयामी गरीबी सूचकांक को परिभाषित करें।
- (7) उत्पादन एवं उत्पादकता में अंतर बताइये।
- (8) द्वितीयक कृषि को परिभाषित करें।
- (9) वैश्विक भूख सूचकांक के अनुसार भारत की रैंकिंग पर चर्चा करें।
- (10) औद्योगिक नीति, 1980 के उद्देश्य बताइये।
- (11) खाद्य सुरक्षा के घटक बताइये।
- (12) उपभोक्ता और पूंजीगत वस्तुओं के बीच अंतर बताएं।
- (13) हरित क्रांति के दोष बताइये।
- (14) मेक इन इंडिया पर चर्चा करें।
- (15) नई औद्योगिक नीति के मुख्य उद्देश्य बताइये। 10×2=20

यूनिट-1

- II. सुधार-पूर्व युग के दौरान भारतीय अर्थव्यवस्था की विशेषताओं पर चर्चा करें। 15
- III. आर्थिक सुधार कार्यक्रम की विशेषताओं एवं मूल्यांकन पर चर्चा करें। 15

यूनिट-II

- IV. सुधारों के बाद के युग में बेरोजगारी के लिए विस्तार, अनुमान और नीतिगत पहलुओं की चर्चा करें। 15

- V. सुधार के बाद की अवधि में विकास के पैटर्न में अंतरराज्यीय असमानताओं की व्याख्या करें। 15

यूनिट-III

- VI. (a) भारत में माध्यमिक कृषि की आवश्यकता और भूमिका पर चर्चा करें।

(b) भारतीय कृषि में क्षेत्रीय असंतुलन की व्याख्या करें। 7+8=15

- VII. भारत के खाद्य सुरक्षा अधिनियम को समझाइये। भारत में खाद्य सुरक्षा की समस्याएँ भी बताइये। 15

यूनिट-IV

- VIII. 1950 के बाद से भारतीय उद्योग के विकास और संरचना पर चर्चा करें। 15

- IX. सुधार के बाद की अवधि के दौरान औद्योगिक नीति के पहलुओं पर चर्चा करें। 15

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- प्रश्न नं. I लाज़मी है। प्रश्न नं. I ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ 15 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦੀਰਘ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

- I. ਕੋਈ ਵੀ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋ :

(1) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦੋ ਆਰਥਿਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(2) ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

- (3) ਪੂਰਵ-ਸੁਧਾਰ ਯੁੱਗ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
- (4) ਢਾਂਚਾਗਤ ਸਮਾਯੋਜਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀ ਹੈ ?
- (5) ਵਰਤਮਾਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
- (6) ਬਹੁ-ਆਯਾਮੀ ਗਰੀਬੀ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (7) ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
- (8) ਸੈਕੰਡਰੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (9) ਗਲੋਬਲ ਹੰਗਰ ਇੰਡੈਕਸ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (10) ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ, 1980 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੱਸੋ।
- (11) ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਘਟਕ ਦਿਓ।
- (12) ਖਪਤਕਾਰ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਗਤ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰੋ।
- (13) ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੱਸੋ।
- (14) ਮੇਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (15) ਨਵੀਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਦੱਸੋ। 10×2=20

ਯੂਨਿਟ-1

- II. ਪੂਰਵ-ਸੁਧਾਰ ਯੁੱਗ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
- III. ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-II

- IV. ਸੁਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਹੱਦ, ਅਨੁਮਾਨ ਅਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
- V. ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਰਾਜ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-III

- VI. (a) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
(b) ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰੀ ਅਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
7+8=15
- VII. ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਦੱਸੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

- VIII. 1950 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
- IX. ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15